

Verkiezingen, maar dan zónder al die verschrikkelijke politieke partijen, daar zou Nederland enorm van opknappen

Posted on 29 juli 2025 by Roelof Bouwman

Liefhebbers van politieke records en noviteiten zijn in Nederland de laatste tijd enorm aan hun trekken gekomen.

Neem de opkomst en ondergang van NSC. In de meest recente peiling van Maurice de Hond staat de partij op nul zetels. Nog geen twee jaar geleden, in de peiling van 29 oktober 2023, waren dat er 31 en was NSC de grootste. Nooit eerder ging een politieke partij zo snel en zo rigoureus naar de knoppen als het geesteskind van Pieter Omtzigt.

Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november 2023 haalde NSC nog 20 zetels. Maar de uitslag van toen was ook om andere redenen zeer bijzonder. GroenLinks-PvdA, D66, SP, Denk, Partij voor de Dieren en Volt kwamen samen niet

verder dan 47 zetels. Het was het grootste linkse stembusdebacle sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 1922, toen sociaal-democraten, vrijzinnig-democraten en communisten bleven steken op 27 van de destijds 100 Kamerzetels.

Geen premier Wilders

Nóg uitzonderlijker: in de gedaante van de PVV werd twee jaar geleden voor het eerst een partij de grootste die niet behoorde tot het traditionele driestromenland van liberalen, sociaal-democraten en christen-democraten. FvD en BBB hadden die stunt ook al eens uitgehaald, maar dan bij Provinciale Statenverkiezingen, in respectievelijk 2019 en 2023.

Tijdens de kabinetsformatie gebeurde vervolgens opnieuw iets geks: de leider van de grootste partij – Geert Wilders – werd geen premier. De laatste keer dat we dat hadden meegemaakt, was in 1982. De man die wél minister-president werd, heette Dick Schoof. Hij was Neerlands eerste partijloze regeringsleider sinds Pieter Cort van der Linden, premier tussen 1913 en 1918.

Minstens zo speciaal: van de vier coalitiepartners in het kabinet-Schoof maakten er drie hun debuut als regeringspartij. De meeste bewindslieden werden geleverd door de PVV: de ministers Fleur Agema, Dirk Beljaarts, Marjolein Faber, Reinette Klever en Barry Madlener en de staatssecretarissen Ingrid Coenradie, Chris Jansen, Vicky Maeijer en Zsolt Szabó.

Zoals bekend besloot de PVV op 3 juni uit de coalitie te stappen. Sindsdien is er opnieuw sprake van een noviteit. Niet eerder immers waren er negen werkloze ex-bewindspersonen van de PVV. Hoe ziet hun toekomst eruit?

Bij 'gewone' ex-ministers en ex-staatssecretarissen is dat niet zo'n interessante vraag. Ze maken vaak een overstap naar een bedrijf, belangenvereniging, lobbykantoor of (branche)organisatie uit het Umfeld van hun voormalige beleidsterrein. Of ze maken een doorstart in het publieke domein, bijvoorbeeld als commissaris van de Koning of als burgemeester. Zie de benoeming vorig jaar van Carola Schouten in Rotterdam en – in juni – die van Hugo de Jonge in Zeeland. Doorgewinterde ex-premiers – zie Mark Rutte – kunnen nog veel hoger stijgen. In het algemeen geldt: wie als bewindspersoon een tijd meedraaide in de Haagse mallemolen, is elders zijn gewicht in goud waard.

‘Blinde toegenegenheid’

Maar voor PVV’ers gaat die vlieger niet op. Wie zich eenmaal met de partij van Wilders heeft geassocieerd, is in de ogen van de buitenwereld melaats. Ingrid Coenradie is een uitzondering op de regel: dankzij haar persoonlijke populariteit bleek ze welkom bij JA21. De andere voormalige ministers en staatssecretarissen van de PVV hoeven op een dergelijke transfer niet te hopen. Ook burgemeester of commissaris van de Koning zullen ze nooit worden. Voor het verdere verloop van hun politieke carrière zijn ze aangewezen op Wilders. Alleen hij kan iets voor ze doen – als hij daar tenminste voor voelt.

Wilders heeft al sinds de eerste verkiezingsdeelname van zijn partij in 2006 een beslissende stem bij het samenstellen van de kandidatenlijsten van de PVV. Fleur Agema (nummer 2), Marjolein Faber (7), Vicky Maeijer (9) en Barry Madlener (12) stonden in 2023 op mooie plekken. Reinette Klever was al eens Tweede Kamerlid tussen 2012 en 2017; Zsolt Szabó was dat tussen 2003 en 2006 voor de VVD. Is Wilders tevreden over ze? Dan mogen ze desgewenst opnieuw aan de bak.

Naar de criteria van Wilders hoeven we niet te gissen. De PVV-leider wil ‘blinde toegenegenheid’, zei onderwijswoordvoerder Harm Beertema nadat hij in 2023 voor de tweede keer op de zestiende plek van de lijst was gezet. Hij brak daarna met Wilders en hoopt in oktober op een comeback als Tweede Kamerlid voor BVNL, de partij van Wybren van Haga (ex-VVD, ex-FvD).

Laten we ondertussen niet doen alsof volgzaamheid alleen bij de PVV hoog in het vaandel staat. Op het laatste congres van GroenLinks-PvdA werden dissidente partijgangers met bezwaren tegen een wapenembargo voor Israël luidkeels uitgejouwd. Tezelfdertijd rekende de NSC-leiding snoeihard af met Tweede Kamerlid Diederik Boomsma, die het had gewaagd zich kandidaat te stellen voor het lijsttrekkerschap.

Geen zetbaasjes

Toen Johan Rudolf Thorbecke in 1848 de Nederlandse staatsinrichting en onze parlementaire democratie in de grondverf zette, bestonden er nog geen politieke partijen. Aan Tweede Kamerverkiezingen deden – verdeeld over kiesdistricten – alleen individuele kandidaten mee met een eigen politiek profiel. Tweede

Kamerleden hadden zodoende altijd een persoonlijk kiezersmandaat.

Zelfs fractievorming stond lange tijd in een kwade reuk. Volksvertegenwoordigers, zo vond men tot diep in de negentiende eeuw, dienden zelfstandig denkende en zelfstandig handelende persoonlijkheden te zijn, en geen roeptoeters of zetbaasjes van clubs van politieke geestverwanten. De strijd in ons staatsbestel moest immers niet gaan tussen partijen, maar tussen de regering en het parlement.

Wat zijn we in 2025 ontzettend ver van dat prachtige ideaal verwijderd geraakt. En wat is onze democratie daar lelijk van geworden.

Wynia's Week *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk.* ***Doet u mee?*** *Hartelijk dank!*